

บทที่ 2

ความเป็นมาและสภาพทั่วไปของเรือนจำ

2.1 ความเป็นมา

ครั้งหนึ่งเรือนจำเคยถูกกล่าวหาว่าเป็น "โรงเรียนของการถ่ายถอดนิสัย" มากกว่าจะเป็นสถานที่คุมขัง เพื่อแก้ไขผู้กระทำผิดให้ออกไปเป็นพลเมืองดีในสังคม เนื่องจากครั้งหนึ่งเรือนจำเป็นสถานคุมขังผู้กระทำผิดนานาประเภท เมื่อคนทำความผิดจำนวนมากมาอยู่รวมกันเป็นเวลานาน ก็เกิดการถ่ายถอดกลเม็ดเด็ดพรายให้กัน คนที่ "เลวน้อย" มีโอกาสกลายเป็น "เลวมาก" ได้จากการอยู่ร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ดังนั้นจึงเกิดการแยกประเภทผู้ต้องขังตามหลักทัณฑ์ปฏิบัติสมัยใหม่ เพื่อให้การควบคุมและอบรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นไปอย่างได้ผลดี และเพื่อไม่ให้เกิดการถ่ายถอดลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ไม่ดีต่อกันได้

เมื่อมีการแยกประเภทผู้ต้องขังจึงต้องมีการแยกประเภทของสถานที่คุมขังด้วย ดังนั้นเรือนจำในประเทศไทยจึงมีชื่อเรียกต่างกันไปตามลักษณะของการทำงานและตามความมั่นคงแข็งแรง เช่น เรือนจำกลาง เรือนจำพิเศษ เรือนจำชั่วคราว ทัณฑสถาน เป็นต้น สำหรับบ้านประเทศไทยแบ่งประเภทของเรือนจำออกเป็น 4 อย่าง คือ (สุวกา เพ็งสุข, 2534:102)

เรือนจำกลาง ทั่วประเทศมีทั้งหมด 26 แห่ง เรือนจำที่ถือว่ามีความมั่นคงแข็งแรงสูงที่สุดในประเทศไทยคือ เรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นเรือนจำที่ผู้คุมขังผู้ต้องขังเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปจนถึงโทษประหารชีวิต ส่วนเรือนจำกลางอื่น ๆ ถือว่าเป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงสูง แต่ละแห่งมีอำนาจในการควบคุมผู้ต้องขังกำหนดโทษไม่เท่ากัน เช่น บางแห่งควบคุมไม่เกิน 20 ปี บางแห่งไม่เกิน 30 ปี หากเกินกว่า 30 ปีขึ้นไป ต้องส่งมาคุมขังที่เรือนจำกลางบางขวางเท่านั้น

เรือนจำพิเศษ ใช้สำหรับควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการศึกษาภาคี ซึ่งยังไม่เสีจสิ้นสุดกระบวนการทางศาล ปัจจุบันมีอยู่ 23 แห่ง เรือนจำพิเศษนี้แม้ในทางกฎหมายจะใช้สำหรับควบคุมผู้ต้องขังระหว่างเท่านั้น เมื่อศาลตัดสินเด็ดขาดแล้ว ต้องย้ายผู้ต้องขังออกไปคุมขังเรือนจำอื่นตามกำหนดโทษ แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็เป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขังเด็ดขาดด้วย เนื่องจากเรือนจำในประเทศไทยมีไม่เพียงพอที่จะรองรับผู้ต้องขังที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว

เรือนจำส่วนภูมิภาค ได้แก่ เรือนจำจังหวัดและเรือนจำอำเภอ โดยปกติทั่วไปมีอำนาจรับผิดชอบควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี และผู้ต้องขังระหว่างการศึกษาภาคีในเขต

อำนาจที่ศาลตั้งอยู่ (กรมราชทัณฑ์จะขึ้นอยู่กับศาล ถ้ามีการจัดตั้งศาลก็ต้องมีการตั้งเรือนจำ) ถ้าเกิน 15 ปี ต้องส่งผู้ต้องขังไปยังเรือนจำกลางที่อยู่บริเวณใกล้เคียง เรือนจำจังหวัดจัดเป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงปานกลาง มีทั้งหมด 52 แห่ง ส่วนเรือนจำอำเภอมีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษไม่เกิน 5 ปี มีทั้งหมด 16 แห่ง

เรือนจำชั่วคราว เป็นเรือนจำที่นำได้เห็นเรื่องการควบคุมอย่างเคร่งครัดเป็นหลักสภาพโดยทั่วไปเป็นเรือนจำเปิด ไม่มีกำแพง ไม่มีป้อมยาม การตรวจตราควบคุมไม่เคร่งครัด เพราะผู้ต้องขังที่จะได้อยู่เรือนจำประเภทนี้จะได้รับการคัดเลือกแล้วว่าเป็นผู้ต้องขังที่เลือกกำหนดโทษน้อย จึงมีความเสี่ยงในการหลบหนีน้อย เรือนจำประเภทนี้จึงเหมาะสำหรับการอบรมแก้ไขผู้กระทำความผิดที่จำเป็นจะต้องได้รับการควบคุมอย่างเคร่งครัด แต่ให้มีโอกาสได้รับการฝึกฝนวิชาชีพในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางในบรรยากาศที่คล้ายคลึงกับสภาพของสังคมภายนอกมาก

ในปี พ.ศ. 2478 กรมราชทัณฑ์เห็นว่าเรือนจำลพบุรี ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างถนนมหาชัยกับวัดสุทัศน์กรุงเทพฯ ได้กลายสภาพเป็นตั้งอยู่กลางพระนคร และเก่าแก่ทรุดโทรม ควรจะย้ายไปที่อื่นและสร้างใหม่ขึ้นสมัยขุนศรีสุราษฎร์ เป็นอธิบดีกรมราชทัณฑ์ได้เลือกที่ดินบริเวณหนึ่งในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยความเห็นชอบของนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น (จอมพล ป.พิบูลสงคราม) ที่ซึ่งเลือกนั้นอยู่ตรงข้ามปากคลอง ทางด้านตรงข้ามถนนหน้าสถานีเกษตรกลาง ซึ่งเดิมถนนสายนี้สุดแค่ทางรถไฟ เมื่อตกลงเลือกตั้งเรือนจำใหม่ ณ ที่ตรงนั้น กรมราชทัณฑ์จึงได้ทำบันทึก ขอร้องกรมโยธาเทศบาลตัดถนนสายนี้(หน้าสถานีเกษตรกลาง)ต่อไปจนจดถนนสาย นนทบุรี-ปทุมธานี

กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการให้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนในท้องที่ที่จะสร้างเรือนจำ พ.ศ. 2486 และได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีตั้งกรรมการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ดังกล่าว ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2486

ในปี พ.ศ. 2490 กรมราชทัณฑ์ ได้ดำเนินการให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ที่จะปลูกสร้างเรือนจำ พ.ศ. 2490 โดยมีหลักการและเหตุผลว่าด้วยความมุ่งหมายจะย้ายเรือนจำลพบุรีไปปลูกสร้างใหม่ให้เหมาะกับแผนการราชทัณฑ์และในโอกาสเดียวกันก็จะได้ย้ายโรงเรียนฝึกอาชีพ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาไว้ใกล้ ๆ เพื่อสะดวกในการดำเนินงานส่วนนี้ และพิจารณาเห็นว่าที่ดินบริเวณดังกล่าวเหมาะแก่การย้าย

ในปี พ.ศ.2496 กรมราชทัณฑ์ ได้รับงบประมาณให้ดำเนินการก่อสร้างเรือนจากกลาง
๗ ที่ดินบริเวณที่ได้เวนคืนดังกล่าว โดยนายช่างกรมโยธาเทศบาลเป็นผู้ออกแบบอาคารต่าง ๆ
โดยที่การก่อสร้างเรือนจำแห่งนี้ต้องให้เงินงบประมาณเป็นจำนวนมาก ฉะนั้นการก่อสร้างจะให้
แล้วเสร็จตามรูปแบบในคราวเดียวพร้อมกันทำไดยาก จำเป็นจะต้องของบประมาณแผ่นดินผูกพัน
เป็นรายปีต่อเนื่องกัน จนกว่าจะแล้วเสร็จตามรูปแบบที่ได้กำหนดไว้ การก่อสร้างเรือนจำแห่งนี้
ได้ดำเนินการมาจนถึงปี พ.ศ.2513 จึงแล้วเสร็จและกระทรวงมหาดไทยได้ตั้ง และกำหนด
อาณาเขตเป็นเรือนจากกลางแห่งนี้ ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 453/2515 ลงวันที่ 9
มิถุนายน 2515 สิ้นเงินค่าก่อสร้าง 86,133,000 บาท(กรมราชทัณฑ์,2525:403-408)

สำหรับเรือนจำแห่งนี้ที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษานี้ เป็นการบริหารราชการส่วนกลาง ซึ่ง
สังกัดอยู่กระทรวงมหาดไทย เป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงสูง มีหน้าที่รับผิดชอบ รับและควบคุมผู้ต้อง
ขังชาย ที่มีกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 30 ปี และให้การศึกษอบรมและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง มีการ
แบ่งส่วนราชการดังนี้

1.ฝ่ายบริหารทั่วไป มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมและบริหารงานเกี่ยวกับการ
การสารบรรณ การเงิน การบัญชี การพัสดุ อาคารสถานที่ สวัสดิการข้าราชการ งานรับเรื่อง
ร้องทุกข์ และงานอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ

2.ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับดำเนินงานด้านทัณฑปฏิบัติในเรือนจำ และ
ทัณฑสถาน เช่นการจัดแผนพัฒนาเรือนจำ การตรวจสอบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตาม
แผน การประสานงานด้านทัณฑปฏิบัติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินด้านการทะเบียนประวัติ
ผู้ต้องขัง

3.ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขัง ผู้
พ้นโทษและครอบครัว การดำเนินการจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมญาติ การควบคุมการติดต่อสื่อ
สารระหว่างญาติและผู้ต้องขังให้เป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ การรับฝากเงิน
จัดทำบัญชีการรับฝากและการหักจ่ายเงินฝ่ายผู้ต้องขัง การควบคุมดูแล การประกอบอาหารจัด
เลี้ยงผู้ต้องขัง การให้สวัสดิการแก่ผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ ตามสมควรแก่อัตภาพ การกีฬา การ
บันเทิง เครื่องนุ่งห่มให้แก่ผู้ต้องขัง

4.ฝ่ายควบคุมและรักษาการณ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินการควบ

คุมผู้ต้องขังให้อยู่ระเบียบวินัย การรักษาการณ์เรือนจำ การตรวจค้นเพื่อป้องกันสิ่งของต้องห้าม เข้าในเรือนจำ การวางแผน การป้องกันการก่อการจลาจล การก่อเหตุร้าย และการหลบหนีการควบคุมของผู้ต้องขัง

5. ฝ่ายอบรมและฝึกวิชาชีพ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินการให้การศึกษาอบรม และฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง ได้แก่ การวางแผน การบริหารงาน การดำเนินการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังทั้งภาควิชาสามัญ และวิชาชีพ ธรรมศึกษา และการอบรมจิตภavana การฝึกวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในพื้นที่และความถนัด ตลอดจนจัดจากหน่วยและบริหารเงินทุน ผลประโยชน์ที่เกิดจากการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง

6. สถานพยาบาลและโรงพยาบาล มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินการให้ การบำบัดรักษาแก่ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยให้มีสุขภาพสมบูรณ์ ตลอดจนงานด้านสุขภาพอนามัยเรือนจำ

การบริหารงานของเรือนจำเป็นงานที่ค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อน มีปัญหาต่าง ๆ เกิด ขึ้นอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากเรือนจำเป็นสถานที่คุมขังคนจำนวนมาก คนที่ถูกคุมขังเหล่านี้จะต้องอยู่ ในการควบคุมอย่างเคร่งครัด แม้ว่าภารกิจที่สำคัญของเรือนจำที่ทราบกันดีอยู่แล้วนั่นก็คือการแก้ไข อบรมให้ผู้ต้องขังสามารถออกไปใช้ชีวิตเข้ากับสังคมภายนอกได้ อย่างไรก็ตามชีวิตภายในเรือนจำ ของผู้ต้องขังและชีวิตในสังคมปกติภายนอกเรือนจำมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ชีวิตในเรือนจำ เป็นชีวิตที่ปราศจากทุกอย่าง มีเพียงสิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตเท่านั้น ถูกตัดขาดจากการอยู่ร่วมกันกับครอบครัวมิตรสหาย ซาดอิสรภาพ ต้องทำตามคำสั่ง มีเวลาพักผ่อนอย่างจำกัด วันวันหนึ่งจะ เห็นแต่กำแพงสูงรอบด้าน ซึ่งทำให้จิตใจถูกกดขี่ ซาดความเบิกบานในชีวิต เหล่านี้เองอาจทำให้ เกิดความเครียดแค้นในสังคมมากขึ้นไปอีก

ชีวิตในเรือนจำจึงเป็นชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิต จากในสังคมปกติ ที่มีอิสระมาเป็นชีวิตที่ถูกจำกัดอย่างมาก นับแต่เสรีภาพซึ่งถือเป็นความกดดันประการแรกของผู้ต้องขัง จะต้องเผชิญเมื่อถูกส่งตัวเข้ามาในเรือนจำ นั้นย่อมหมายความว่าพวกเขาจะต้องถูกจำกัดให้อยู่แต่ ในเรือนจำเป็นระยะเวลาที่เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ไม่สามารถไปไหนมาไหนได้ ถูกจำกัด ในเรื่องอาหารการกิน ไม่มีสิทธิเลือกรายการหรือรสชาติของอาหารได้

เรือนจำเป็นสังคมหนึ่งที่มีลักษณะแตกต่างจากสังคมภายนอกดังต่อไปนี้ (ชาย เสวีกุล, 2517:287)

1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมภายในเรือนจำ เป็นไปอย่างผิวเผินห่าง

เห็นทั้งระหว่างผู้คุมกับผู้ต้องขัง และระหว่างผู้ต้องขังด้วยกันเอง เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะบรรยากาศในเรือนจำเต็มไปด้วยความกดดันและความเคร่งเครียด ไม่มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจระหว่างสมาชิกในสังคมด้วยกัน

2. สังคมเรือนจำมักจะมีวัฒนธรรมซึ่งเป็นของตนเอง ซึ่งไม่เหมือนกับสังคมภายนอก เนื่องจากสมาชิกในสังคมเรือนจำโดยเฉพาะผู้ต้องขังเป็นคนที่มาจากท้องถิ่นต่าง ๆ กัน มาจากครอบครัวต่างกัน ต่างคนก็ต่างนำวัฒนธรรมประเพณีของตนติดตัวเข้ามาด้วย ในการพูดจาติดต่อกันในด้านความประพฤติและการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ จึงเข้ามาผสมผสานกลมกลืนกัน นอกจากนั้นยังมีสิ่งที่ดีขึ้นนำเข้ามาเรือนจำเข้ามาผสมด้วย จึงกลายเป็นวัฒนธรรมขึ้นมา เช่น มีคำพูดซึ่งมีความหมายเฉพาะ มีบทบัญญัติ (Code) ซึ่งเป็นประเพณีสืบทอดกันมาจากนักโทษเก่า ๆ อันเป็นข้อกำหนดความประพฤติของนักโทษด้วยกันเอง เช่น ในเรื่องของความซื่อสัตย์ต่อพวกพ้อง คือห้ามนำเรื่องราวการกระทำผิดของผู้ต้องขังด้วยกันเองไปฟ้องต่อผู้คุม เป็นต้น

3. มีการแบ่งชั้นทางสังคม (Social Class) ระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน ซึ่งเป็นการแบ่งของผู้ต้องขังเอง สังคมนักโทษแบ่งออกเป็นหลายชั้น ใครจะอยู่ชั้นไหน ย่อมสุดแต่ชื่อเสียงของผู้นั้นก่อนเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ความร้ายแรงของความคิด ความประพฤติขณะอยู่ในเรือนจำ และบุคลิกภาพของผู้นั้น

2.2 สภาพทั่วไป

สภาพทั่วไปภายนอกก่อนที่จะก้าวเข้าสู่โลกหลังกำแพงเหล็กของเรือนจำกลางแห่งนี้ มีสระน้ำขนาดย่อม สนามหญ้าเขียวขจี ต้นไม้ขนาดใหญ่ร่มรื่นชวนให้ทัศนียภาพเป็นอย่างดี หากแต่คงไม่มีมนุษย์คนใดอยากที่จะมาสัมผัสชีวิตภายในสถานที่แห่งนี้ หลังจากที่ผ่านอาคารอำนวยการซึ่งเป็นอาคารที่อยู่ด้านหน้าของเรือนจำแล้ว ก่อนที่จะได้พบเห็นชีวิตหลังกำแพงซึ่งเปรียบเสมือนสังคมอีกสังคมหนึ่งที่บุคคลทั่วไปไม่เคยทราบมาก่อน จะต้องผ่านประตูเหล็กหนาและสูงถึง 3 ชั้น ซึ่งเจ้าพนักงานท่านหนึ่งผู้นำผู้วิจัยเข้าไปสัมผัสเรื่องราวภายในเรือนจำได้บอกให้ทราบถึงกฎเบื้องต้นของเรือนจำคือ ทางเรือนจำจะไม่เปิดประตูเหล็ก 3 ประตูพร้อมกันโดยเด็ดขาด เนื่องจากหากมีผู้ต้องขังก่อความวุ่นวายจะได้ยับยั้งได้ทัน ครั้งหนึ่ง ณ เรือนจำแห่งนี้ผู้ต้องขังได้เคยรวมตัวกันก่อความวุ่นวาย เนื่องจากไม่พอใจรัฐบาลที่พยายามจะไม่ให้มีการพระราชทานอภัยโทษ

ดินแดนที่คนในนอกรอคอยคนนอกไม่ยอมเข้าแห่งนี้ล้อมรอบไปด้วยกำแพงสูงกว่า 5 เมตร และเสริมด้วยลาดหนาม บนพื้นที่ 149 ไร่ (ภายในเรือนจำ) ที่หน้าประตูในแต่ละชั้นจะ

มีเจ้าพนักงานประจำอยู่โดยในชั้นที่ 2 เจ้าพนักงานจะคอยทำการตรวจค้นผู้ที่เข้าออกเรือนจำเพื่อ
 มีคำสั่งของผัดกระเปียบของเรือนจำเข้าไป ซึ่งในส่วนนี้จะไม่เคร่งครัดในการตรวจค้นมาก
 เหมือนที่หน้าประตูในแต่ละแดน ซึ่งตรวจค้นกันอย่างละเอียดไม่มีการไว้หน้าแม้จะเป็นเจ้าพนักงาน
 ด้วยกันก็ตามที หลังจากที่ผ่านมาประตูเหล็กชั้นที่ 3 เข้าไป ทางเดินซึ่งลาดด้วยคอนกรีตทอดยาวไป
 สองข้างทางมีสระน้ำขนาดเล็กพร้อมด้วยสนามหญ้า ต้นไม้ และสวนดอกไม้ ดูสวยงามและร่มรื่น
 มาก เป็นที่ตั้งของอาคารส่วนมาตรการและควบคุมผู้ต้องขัง มีผู้ต้องขังจำนวนหนึ่งทำงานดูแลความ
 สะอาด ซึ่งถือว่าเป็นงานเบาและสบายเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ต้องขังตามแดนต่าง ๆ ผู้ต้องขังที่จะ
 เข้ามาทำงานในส่วนมาตรการควบคุมได้จะต้อง เป็นผู้ต้องขังชั้นเยี่ยมที่เหลือโทษจากน้อยและมี
 ความประพฤติดีเท่านั้น

ผู้ต้องขังทั่วไปจะแต่งกายด้วยกางเกงขาสั้น เสื้อยืดคอกลม ซึ่งในระหว่างที่ไม่ได้อยู่
 บนเรือนนอนจะต้องแต่งกายเรียบร้อยตามที่ทางเรือนจำกำหนดไว้ นั่นคือ กางเกงขาสั้นสีน้ำเงิน
 เสื้อยืดคอกลมสีน้ำเงิน หรือเสื้อยืดสีขาว สวมถุงเท้าและรองเท้าผ้าใบ ตัดผมสั้นเกรียนและโกน
 ทรวดเคราเรียบร้อยและจะมีผู้ต้องขังบางส่วนที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน(ผชล.)
 แต่งกายด้วยชุดสีน้ำเงินทั้งชุด ผ้าที่สวมใส่เป็นผ้าหนาคล้ายกับผ้าที่นำมาตัดเครื่องแบบให้กัน
 ข้าราชการทั่วไป มีสายนกหวีดห้อยที่หลังด้านซ้ายคอยดูแลความเรียบร้อยและควบคุมผู้ต้องขังทั่วไป
 อีกชั้นหนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าทางเรือนจำได้นำระบบต่าง ๆ ของทหารตำรวจมาใช้ โดยมีการทำ
 ความเคารพเจ้าพนักงานเมื่อเดินสวนทางกัน ไม่ว่าจะเป็นการยืนตรงโค้ง หรือการทำวันทยาหัตถ์
 ขนกรณีสวมหมวก การเดินแถวของผู้ต้องขัง เป็นต้น

ในแต่ละแดนมีการแบ่งแยกแดนต่าง ๆ ออกจากกันอย่างชัดเจน โดยแต่ละแดนจะมี
 กำแพงสูงกว่า 5 เมตรกัน ที่หน้าประตูแดนจะมีป้ายเขียนบอกชื่อแดนกำกับไว้ การเข้าออกแต่ละ
 แดนของผู้ต้องขังจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานก่อนเสมอ และการเข้าออกจะต้องผ่านการ
 ตรวจค้นอย่างละเอียดไม่เว้นแม้เจ้าพนักงานเองก็ตาม เจ้าพนักงานท่านหนึ่งได้บอกว่า ทาง
 เรือนจำได้เข้มงวดกวัดขันมาก เคยมีเจ้าพนักงานลักลอบนำสิ่งผิดกฎหมายเข้ามาและถูกจับดำเนิน
 คดีมาแล้วหลายราย ปัจจุบันเรือนจำมีทั้งสิ้น 12 แดน ได้แก่

แดน 1 แดนโรงพิมพ์ เป็นแดนที่มีลักษณะงานค่อนข้างหนัก มีทั้งงานที่มีเยื้องงาน เช่น
 งานทำดอกไม้ งานตัดเย็บเสื้อผ้า และงานที่ไม่มีเยื้องงาน ได้แก่ งานจัดเรียงตัวอักษร งาน
 เข้าเล่มหนังสือ ทำความสะอาดแท่นพิมพ์ เป็นต้น มีผู้ต้องขังในแดนราว 800 คน

แดน 2 แดนวัยรุ่น เป็นแดนโรงงานเช่นเดียวกับ แดน 1 แต่เป็นแรงงานรับจ้างทำ กระจกชาห์ไว้เจ้า เย็บแห พับถุงกระจก แหบหรีด ควบคุมผู้ต้องขังที่มีอายุไม่เกิน 26 ปี

แดน 3 แดนจักสานทาดอกไม้ จักสานพวกทวาย ทำถ้วยไม้ เป็นแดนที่ทำงานหนักอีก แดนหนึ่ง งานที่ทำจะมียอดงาน หากทำงานไม่ได้ตามยอดงานที่กำหนดไว้ จะต้องถูกลงโทษ

แดน 4 แดนช่างไม้ ช่างเหล็ก พับถุง เป็นแดนที่สำหรับควบคุมผู้ต้องขังที่มีโทษค่อนข้าง นาน เนื่องจากเป็นการฝึกวิชาชีพช่างไม้ เมื่อออกไปสามารถนำติดตัวไปใช้ประกอบอาชีพในสังคม ภายนอกได้ มีผู้ต้องขังอยู่ราว 600 คน

แดน 5 แดนทำกระจกชาห์ไว้เจ้า พับถุงกระจก หรือเรียกว่าแดนกรงเสือ เป็นแดนที่ สำหรับควบคุมผู้ต้องขังที่มีโทษหนัก หรือถูกลงโทษ หรือมีพฤติกรรมว่าจะหลบหนี เป็นแดนที่อยู่ห่างไกลจากกำแพงเรือนจำมากที่สุด ทำให้ยากต่อการหลบหนี จึงได้ว่าเป็นแดนที่ทำงานหนัก และมีกฎระเบียบเข้มงวดมาก ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มักต้องการอยู่ในแดนนี้

แดน 6 แดนแรกจับ เป็นแดนที่ฝึกวิชาชีพช่างยนต์ ทำรองเท้าเดินป่า กระจกชาห์ไว้เจ้า พับถุง กระจก ประกองบ่ม บุงกี ซ่อมรถยนต์ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มักทุกคนจะต้องผ่านการใช้ชีวิตแดนนี้ เพื่อปรับสภาพให้เข้ากับสังคมภายนอกเรือนจำ มีจำนวนผู้ต้องขังอยู่ราว 800 คน

แดน 7 แดนเกษตรกรรม เลี้ยงหมู ไก่ ปลุกผัก เป็นแดนที่ผู้ต้องขังหลายคนต้องการ เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ เนื่องจากเป็นงานค่อนข้างสบาย ผู้ต้องขังหลายคนต้องเสียเงินทองเพื่อแลกกับการเข้ามาใช้ชีวิตในแดนนี้

แดน 8 เป็นแดนที่ขังเฉพาะผู้ต้องขังจำงานราชการส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเป็นโรงงาน พับถุงกระจก

แดน 9 เป็นแดนผู้ต้องขังเอดส์ มีโรงงานพับถุงเป็นงานเบา ๆ สำหรับผู้ป่วยเอดส์

แดน 10 แดนสุทกรรม ประกอบอาหารเลี้ยงผู้ต้องขังทั้งหมด

แดน 11 ยุบไปเป็นที่เทศสถานวิทยุหนองแขง

แดน 12 เป็นแดนพยาบาล

เรือนจำสามารถผู้ต้องขังได้ทั้งสิ้นประมาณ 6,500 คน เมื่อประมาณต้นปีที่ผ่านมามี การพระราชทานอภัยโทษและปล่อยตัวผู้ต้องขังที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษออกไปเกือบ 2,000 คน ทำให้เรือนจำเหลือผู้ต้องขังเพียง 4,000 กว่าคนเท่านั้น แต่ปัจจุบันขณะนี้เวลาผ่านไปไม่ถึง 1 ปี เรือนจำมีผู้ต้องขังทั้งสิ้นเกือบ 6,000 คน ซึ่งทางเรือนจำได้พยายามหาวิธีเพื่อระบาย

ผู้ต้องขังออกไปควบคุมไว้ตามเรือนจำภูมิลำเนาของผู้ต้องขัง ซึ่งผู้ต้องขังที่เหลือโทษจำคุกน้อย และมีความประพฤติดี จะได้รับการพิจารณาก่อน

ในแต่ละแดนผู้ต้องขังจะมีการแบ่งกลุ่มหรือ "บ้าน" เพื่อการรวมตัวกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหาขึ้น โดยลักษณะของการรวมกลุ่มอาจเกิดจากผู้ต้องขังที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่เดียวกัน ทำงานอยู่ใกล้กัน หรือนอนอยู่ใกล้กัน ในแต่ละบ้านจะมีจำนวนผู้ต้องขังไม่แน่นอน บางบ้านอาจจะมีสมาชิก 3 คนบ้าง 5 คนบ้าง หรือบางบ้านอาจจะมีสมาชิกถึงเลย 10 คนก็ได้ ทั้งนี้ในแต่ละบ้านจะมีหัวหน้ากลุ่มที่คอยทำหน้าที่ดูแลและคอยแก้ปัญหาให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม (บ้าน) เมื่อเกิดปัญหาขึ้น เช่น กรณีเกิดปัญหาการชกต่อยกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม หัวหน้าจะไกล่เกลี่ยประนีประนอมให้ หรือหากเกิดปัญหาวิวาทกันระหว่างสมาชิกต่างกลุ่มกันขึ้น หัวหน้ากลุ่มก็จะเป็นตัวแทนเจรจาให้ หากตกลงกันไม่ได้จำเป็นต้องใช้กำลังก็จะช่วยเหลือกัน

หัวหน้ากลุ่มหรือหัวหน้าบ้านในแต่ละบ้าน จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันก็คือ

1. มีลักษณะเป็นผู้นำ กล้าพูด กล้าแสดงออก
2. มีน้ำใจ ช่วยเหลือพรรคพวกเพื่อนฝูง
3. มีเงินหรือมีญาติมาเยี่ยมสม่ำเสมอ
4. อยู่ยงเรือนจำมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว

ทั้งนี้การเลือกหัวหน้ากลุ่มจะไม่มี การเลือกกันอย่างเป็นทางการ โดยจะเป็นการยอมรับกันเองของผู้ต้องขังภายในกลุ่มว่าผู้ต้องขังคนใดเหมาะสมที่จะเป็นหัวหน้ากลุ่ม อย่างไรก็ตามมีผู้ต้องขังบางกลุ่มสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มอยู่ยงลักษณะเสมอกัน มิได้มีการยกย่องผู้ต้องขังคนใดเป็นหัวหน้ากลุ่ม

2.2.1 การใช้ชีวิตประจำวัน

การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตทางสังคมที่เคยปฏิบัติมาอย่างรุนแรง ผู้ต้องขังจะต้องปรับตัวใหม่อย่างมาก เนื่องจากจะต้องถูกตัดขาดจากสังคมภายนอกเกือบสิ้นเชิง ต้องอยู่ในสถานที่ที่จำกัด ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เข้มงวดของเรือนจำจะต้องใช้ชีวิตกับบุคคลอื่นอีกจำนวนมากที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน แต่อยู่ในสภาพและบทบาทที่เหมือนกัน

ชีวิตประจำวันในแต่ละวันของผู้ต้องขัง เริ่มต้นตั้งแต่ 06.00 น. ผู้ต้องขังจะต้องตื่นนอนแต่เช้าตรู่ เพื่อทำภารกิจส่วนตัวและลงจากเรือนนอนเพื่อ "ลงขัง" โดยเจ้าพนักงานจะตรวจ

จำนวนรายชื่อนักศึกษาแต่ละคนครบตามจำนวนหรือไม่ จากนั้น ผชล.หรือเจ้าพนักงานจะนำผู้ต้องขังออกกำลังกายเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายในสังคมเรือนจำ ฝึกระเบียบแถว และรับประทานอาหารเข้า ระหว่างนี้จะมีผู้ต้องขังบางส่วนแยกไปหุงหาอาหารเพื่อรับประทานกันเองภายในกลุ่ม จากนั้นเจ้าพนักงานจะทำการชี้แจงถึงกฎระเบียบของ เรือนจำและภารกิจในแต่ละวัน เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงให้ผู้ต้องขังเข้ากองงานเพื่อทำงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายต่อไป ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละแดน ในระหว่างที่ผู้ต้องขังทำงานจะมี ผชล.และเจ้าพนักงานคอยดูแลควบคุมไม่ให้ผู้ต้องขังคนใดหลบหรืออุ้มหรือจับกลุ่มกันพูดคุยปรึกษากันหรือกั้นในระหว่างการทำงาน หากพบก็จะทำโทษ หรือรายงานให้เจ้าพนักงานทราบเพื่อทำโทษต่อไป

กระทั่งเวลาประมาณ 12.00 น. ผู้ต้องขังก็จะรวมแถวเพื่อไปรับประทานอาหารมื้อกลางวัน ซึ่งเป็นข้าวต้ม ผู้ต้องขังบางส่วนจะไม่รับประทานอาหาร โดยจะใช้เวลากลางวันหุงหาอาหารเพื่อเตรียมไว้สำหรับรับประทานกันในกลุ่มสำหรับมื้อเย็น เวลา 13.00 น.ผู้ต้องขังทั้งหมดจะเข้ากองงานเพื่อทำงานต่อไปอีกจนถึงเวลา 15.30 น. ผู้ต้องขังจะอาบน้ำและรับประทานอาหารเย็น จากนั้นจึงขึ้นเรือนนอนในเวลา 16.30 น. และห้ามลงมาจากรือนนอนโดยเด็ดขาด ช่วงเวลาหลังจากนี้เป็นเวลาพักผ่อนของผู้ต้องขังจนถึงเวลา 21.00 น. ทุกคนจะต้องเข้านอนโดยห้ามปิดโคมไฟเรือนนอนโดยเด็ดขาด

จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติตัวประจำวันของผู้ต้องขังจะมีเจ้าพนักงานและผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานคอยกำกับดูแลให้อยู่ในระเบียบที่ทางเรือนจำกำหนดไว้

กฎระเบียบต่าง ๆ ที่ใช้ควบคุมผู้ต้องขัง เพื่อให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่างสงบสุขและไม่มีปัญหา ได้แก่.-

- 1.ห้ามผู้ต้องขังทะเลาะวิวาทกัน
- 2.ห้ามเล่นการพนัน
- 3.ห้ามเสพยาหรือดื่ยาเสพติด
- 4.ห้ามขึ้นบนเรือนนอนก่อนได้รับอนุญาต
- 5.ห้ามเข้าใกล้หรือมั่วสุมที่บริเวณใกล้ประตูหรือกำแพงหรือรั้ว เรือนจำโดยเด็ดขาด
- 6.ห้ามลักหรือเปลี่ยนแปลงตัวหนีรูปพรรณ
- 7.ห้ามสวมใส่กางเกงขายาว ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นการแสดงให้เห็นความแตกต่าง

ระหว่างผู้ต้องขังกับเจ้าพนักงาน

8. ห้ามดับไฟในเวลากลางคืน เพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องขัง
 9. ผู้ต้องขังจะต้องพูดจาไพเราะ ไม่พูดจาหยาบคาย
 10. ผู้ต้องขังจะต้องตั้งอยู่ในระเบียบวินัยของผู้ต้องขังโดยเคร่งครัด
 11. ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานโดยเคร่งครัด
 12. ผู้ต้องขังจะต้องทำความเคารพเจ้าพนักงานโดยสม่ำเสมอ
 13. จะต้องเข้านอนเมื่อได้ยินสัญญาณที่เข้านอน
 14. ผู้ต้องขังจะต้องมีความสามัคคี รักสงบ
 15. ผู้ต้องขังต้องยืนเคารพธงชาติเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ เวลา 08.00 น. และ 18.00 น.
 16. ผู้ต้องขังจะต้องรีบรายงานให้เจ้าพนักงานทราบเมื่อมีผู้ต้องขังอื่นกระทำผิด
 17. ผู้ต้องขังจะต้องให้เจ้าพนักงานตรวจจดหมายหรือสิ่งของที่ จะเข้าออก เรือนจำก่อนทุกครั้ง
 18. ผู้ต้องขังจะต้องฝากของมีค่าไว้กับเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทุกครั้งที่ได้รับของมีค่ามาจากญาติ
 19. ห้ามพกพาสิ่งของต้องห้าม ซึ่งได้แก่ ยาเสพติด, เงินสด, อุปกรณ์ในการเล่นการพนัน อาวุธ หรือสิ่งทีคาดว่าจะ เป็นอาวุธได้ , อุปกรณ์ที่ใช้ในการหลบหนี , น้ำมันเชื้อเพลิง
- นอกจากกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นทางการ ซึ่งทางเรือนจำกำหนดขึ้นแล้ว ยังมีกำหนดกฎเกณฑ์ซึ่งใช้บังคับเฉพาะผู้ต้องขังกันเอง โดยผู้ต้องขัง เรียกว่า "กฎของผู้ต้องขัง" เป็นกฎเกณฑ์ที่ผู้ต้องขังกำหนดขึ้นเอง โดยเรียนรู้จากการอยู่ร่วมกันภายในสังคมเรือนจำ ถ่ายทอดโดยการบอกเล่าแบบปากต่อปาก และจากประสบการณ์ของการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นแนวทางการปฏิบัติต่อกันระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าพนักงาน ไม่มีการประมวลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จะปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังเอง พอจะสรุปได้ดังนี้
1. ผู้ต้องขังจะต้องไม่เอาเปรียบผู้ต้องขังด้วยกันเอง โดยถือว่าผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ต้องขังจะต้องไม่เอาเปรียบผู้ต้องขังด้วยกันเอง ไม่ว่าด้วยวิธีการหลอกลวงหรือใช้กำลังก็ตาม แต่ก็มักจะมีผู้ต้องขังที่ชอบเอาเปรียบคอยรังแกผู้ต้องขังอื่น ส่วนใหญ่ผู้ต้องขังที่ถูกเอาเปรียบและถูกรังแกมักจะเป็นผู้ต้องขังที่ไม่มีกลุ่มเป็นของตัวเอง ผู้ต้องขังบางคนมีญาติมาเยี่ยมเยียน

และซื้อสิ่งของมาตั้งแต่เมื่อกลับเข้าแดนกลับถูกพวกผู้ต้องขังบางคนดัก "ปล้น" เอาสิ่งของไป ซึ่งถ้าหากเป็นผู้ต้องขังที่มีกลุ่มแล้วมักจะไม่มีการขังอื่นร่วม

2. ผู้ต้องขังจะต้อง เป็นปฏิปักษ์ต่อเจ้าพนักงาน ทั้งนี้เนื่องจากในสายตาของผู้ต้องขังแล้ว เจ้าพนักงานถือเป็นศัตรู เป็นฝ่ายตรงกันข้าม คอยจ้องจับผิด ผู้ต้องขังจึงมักจะไม่นิยมนิเทศน์กับเจ้าพนักงาน ใครที่สนิทสนมกับเจ้าพนักงานหรือทำงานให้กับเจ้าพนักงานมักจะไม่มีการขังอื่นคบหาด้วย

3. ผู้ต้องขังที่อยู่กลุ่มเดียวกันจะต้องช่วยเหลือกัน เมื่อได้อาหารหรือสิ่งของเครื่องใช้มา จะต้องนำมาแบ่งปันกันใช้ภายในกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้ากลุ่ม ทุกคนจะต้องให้ความเคารพและเชื่อฟังหัวหน้ากลุ่ม เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นภายในกลุ่ม หัวหน้ากลุ่มจะเป็นผู้แก้ไขปัญหาให้ หรือในกรณีที่ผู้ต้องขังภายในกลุ่มเกิดปัญหาขึ้นกับผู้ต้องขังกลุ่มอื่น ทุกคนภายในกลุ่มจะต้องให้ความช่วยเหลือ

4. ห้ามยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการกระทำผิดของผู้ต้องขังอื่น ผู้ต้องขังที่พบเห็นการกระทำผิดของผู้ต้องขังด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการเล่นการพนัน การทะเลาะวิวาท หรือการเสพยาเสพติด แล้วนำไปฟ้องต่อเจ้าพนักงาน เรียกว่า "หมานาย" ซึ่งคำว่า "นาย" มาจากคำว่า เจ้านาย ซึ่งหมายถึง เจ้าพนักงาน ผู้ต้องขังที่ขอร้องนำเรื่องการกระทำผิดของผู้ต้องขังไปฟ้องให้เจ้าพนักงานมักจะไม่ค่อยมีผู้ต้องขังอื่นยอมคบหาด้วย เนื่องจากเกรงว่าอาจจะนำเรื่องการกระทำของตนเองไปฟ้องต่อเจ้าพนักงานเมื่อใดก็ได้

5. หนี้สินที่มีต่อกันจะต้องชดเชย ไม่ว่าจะหนี้ที่เกิดจากการพนันหรือการกู้ยืมกัน ถ้าหากไม่ยอมชดเชย ผู้ต้องขังนั้นจะเสียชื่อเสียง กลายเป็นคนไม่กล้าเชื่อถือ ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ต้องขังทั่วไปอีกต่อไป ซึ่งโดยปกติเมื่อมีการกู้ยืมเงินกัน แม้ผู้ต้องขังจะไม่มีเงินพอที่จะชำระหนี้กันได้หมดก็จะเป็นการผ่อนชำระหรือรับจ้างหาเงินมาใช้หนี้สิน

6. ศักดิ์ศรีของผู้ต้องขังเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ต้องขังทุกคนจะต้องพยายามรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของแต่ละคนไว้ หากโดนดูถูกหรือเหยียดหยามศักดิ์ศรี ผู้ต้องขังจะต้องพยายามกู้เอาศักดิ์ศรีของตนเองกลับคืนมา เช่น ในกรณีที่เกิดการวิวาทกันระหว่างผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังจะไม่นำเรื่องราวไปฟ้องต่อเจ้าพนักงาน โดยจะหาทางแก้แค้นเพื่อทวงเอาศักดิ์ศรีของตนเองกลับคืนมา

2.2.2 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ต้อค่าพิพากษาลงโทษจำคุก มีวัตถุประสงค์เท่าที่ระยะเวลา

กำหนดโทษอาญาเพื่อปลูกฝังบุคคลดังกล่าวให้มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามกฎหมายและประกอบอาชีพ เลี้ยงชีพตนเองได้เมื่อปล่อยตัวออกไป

ในการรับตัวผู้ต้องขังใหม่ เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการตรวจค้นสิ่งของที่ตัวของผู้ต้องขัง ตรวจสอบความถูกต้องทางทะเบียน และให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขัง รวมทั้งจับบันทึกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง จัดทำการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตามหลักการสังคมสงเคราะห์ว่าผู้ต้องขังมีประวัติทางสังคม ประวัติทางคดีอย่างไร พฤติกรรมในการกระทำผิดและความถนัดอาชีพ การจำแนก ลักษณะผู้ต้องขังเป็นความพยายามในการแก้ไขผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลด้วยการค้นคว้า รวบรวมและ วิจัยประวัติ เรื่องราวทั้งหมดเกี่ยวกับผู้ต้องขังซึ่งมีอิทธิพลในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ต้องขังนั้น เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนที่จะปรับปรุงแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดี สามารถ ที่จะปรับตัวเข้ากับสังคมมนุษย์ทั่วไปได้

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังกระทำเพื่อประโยชน์ดังนี้ (ชาย เสวีกุล, 2517:244-266)

1. ทำให้การแยกควบคุมผู้ต้องขังในสถานที่ที่เหมาะสมกับลักษณะและแผนงานการแก้ไขผู้ต้องขัง ทำให้สะดวกและถูกต้อง
2. ทำให้สะดวกแก่การควบคุม
3. ทำให้ผู้ต้องขังมีระเบียบวินัยดี
4. เป็นการช่วยเพิ่มผลผลิตในด้านการทำงานของผู้ต้องขัง

การจัดชั้นผู้ต้องขัง ในเรือนจำจะจัดแบ่งผู้ต้องขังออกเป็น 6 ชั้น ตามความประพฤติ และการปฏิบัติตัวของผู้ต้องขัง ได้แก่ ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี ชั้นกลาง ชั้นเลว และชั้นเลวมาก ผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคน หากเป็นผู้ต้องขังกระทำผิดครั้งแรกจะถูกจัดไว้ในชั้นกลาง หากกระทำผิดซ้ำจะถูกปรับเป็นชั้นเลว ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีขึ้นจะได้รับการเลื่อนชั้นเป็นชั้นดี ชั้นดีมากและชั้นเยี่ยม ตามลำดับ การเลื่อนชั้นจะมีการตรวจสอบการเลื่อนชั้นทุก ๆ รอบ 6 เดือน และหากผู้ต้องขังคนใดประพฤติไม่ดี ไม่สนใจรับการอบรมหรือกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานทำผิดวินัยก็จะถูกลดชั้นลงมาตามกรณีของความผิด เป็นชั้นเลวหรือชั้นเลวมากแล้วแต่กรณี สัปดาห์ วัตถุประสงค์ในการจัดชั้นของผู้ต้องขังก็เพื่อเป็นการแยกต่างหากจากผู้ต้องขังจำพวกที่มีประวัติการ ประกอบอาชญากรรมหรือนิสัยชั่วช้าเลวทราม ซึ่งจะไม่นำหน้าผู้อยู่ใกล้ให้ชั่วตามไปด้วย และเพื่อ เป็นการสะดวกในการปฏิบัติ เพื่อฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคมปกติ

การดูแลความเป็นอยู่พื้นฐานให้แก่ผู้ต้องขัง โดยให้ความช่วยเหลือในเรื่องทุกข์สุขตาม

สมควรเป็นการช่วยผ่อนคลายทางจิตใจระหว่างที่อยู่ห่างไกลจากสังคมภายนอก ทำให้เกิดความ รู้สึกสามารถทบทวนถึงโทษทัณฑ์ที่ได้รับได้ ทางเรือนจำจึงดำเนินการตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้ โดยหลักการ จะจัดปัจจัยพื้นฐานให้แก่ผู้ต้องขังดังนี้

1. ในด้านที่อยู่หลับนอน จะดำเนินการกวดขันด้านความสะอาด ความเป็นระเบียบ เรียบร้อยและแสงสว่างให้เพียงพอ ไม่แออัดยัดเยียดจนเกินไป ส่วนการทำงานมีวิชาชีพจะไม่ เกินวันละ 8 ชั่วโมง หรือรวมกันแล้วไม่เกินสัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง

2. อาหารการกิน ต้องควบคุมให้ได้คุณภาพ สะอาดและถูกอนามัย รวมทั้งมีปริมาณที่ เพียงพอ ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ซึ่งเรื่องของอาหารเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง หากอาหารด้อย คุณภาพหรือไม่เพียงพออาจจะทำให้ผู้ต้องขังปฏิบัติตนไม่เรียบร้อย และยังมีผลต่อสุขภาพและกำลัง ใจในการประพฤติตนที่ดีด้วย

3. เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย มีสถานพยาบาลที่จะสามารถรองรับผู้ต้องขังได้

4. เครื่องนุ่งห่ม ผู้ต้องขังเข้าใหม่จะได้รับแจกเสื้อผ้า และผ้าห่มคนละอย่างน้อย 1 ชุด

การปฏิบัติเมื่อผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยหรือถูกระเบียบของเรือนจำ แต่เดิมเมื่อผู้ต้องขัง กระทำผิดวินัยหรือถูกระเบียบของเรือนจำเพียงเล็กน้อย เจ้าพนักงานเมื่อมาลงโทษได้เลย แต่ หากเป็นเรื่องร้ายแรง เจ้าพนักงานจะนำตัวผู้ต้องขังที่กระทำผิดพบผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อพิจารณา ต่อไป สำหรับวิธีการปฏิบัติเมื่อผู้ต้องขังกระทำผิดจะดำเนินการดังนี้

- เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น เจ้าพนักงานจะรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับ ความผิดที่เกิดขึ้น ว่ามีผู้ใดกระทำผิดระเบียบวินัยต่อคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยเจ้าพนักงานที่ ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งเพื่อพิจารณา เรื่องนี้

- คณะกรรมการ จะพิจารณาโดยเร็วโดยการเรียกเจ้าพนักงานผู้รายงานและผู้ต้องขัง ที่กระทำผิดมาให้การ

สำหรับการลงโทษทางวินัยผู้ต้องขังที่กระทำผิดในเรือนจำนั้นมีอยู่ 8 สถานด้วยกัน คือ.-

1. ภาคทัณฑ์

2. งดการเลื่อนชั้นโดยไม่มีกำหนดเวลา

3. ลดชั้น

4. ตัดการอนุญาตเยี่ยมหรือติดต่อไม่เกิน 3 เดือน

5. งดหรือลดผลประโยชน์เงินรางวัลทั้งหมดหรือบางส่วน

6. ชังเดี่ยว

7. ชังมืด ไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกิน 2 วันใน 1 สัปดาห์ โดยความเห็นของแพทย์

8. เขียนคร่าวหนึ่งไม่เกิน 20 ที่ ในความควบคุมของแพทย์ แต่ห้ามเขียนคร่าวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลา 30 วันจากวันเขียนคร่าวที่แล้ว

1. ภาคทัณฑ์ เป็นการลงโทษผู้ต้องชังเมื่อ

1.1 ความผิดที่ผู้ต้องชังกระทำไปไม่ร้ายแรง และ

1.2 ผู้ต้องชังได้สำนึกถึงความผิดที่ได้กระทำลงไปแล้ว

การภาคทัณฑ์กระทำโดยการ เรียกตัวผู้ต้องชังมาว่ากล่าวสั่งสอนให้พยายามประพฤติตัว อยู่ในวินัยต่อไป

2. ตัดการอนุญาตให้ได้รับการ เยี่ยมเยียนหรือติดต่อกับบุคคลภายนอกนั้นพึงกระทำในกรณีต่อไปนี้

2.1 ประพฤติผิดระเบียบหรือข้อบังคับอันมีไว้สำหรับการ เยี่ยมเยียนหรือติดต่อกับบุคคล

ภายนอก

2.2 พยายามหลบหนีหรือได้หลบหนีแล้วแต่ได้ตัวกลับมา

2.3 นำเข้ามาหรือมีสิ่งของต้องห้ามไว้จน เรือนจำ

2.4 นำสิ่งของซึ่งนำเข้าไปของคนออกจาก เรือนจำโดยไม่ได้รับอนุญาต

3. งดการเลื่อนชั้น พึงกระทำในกรณีดังต่อไปนี้

3.1 กระทำผิดตามที่ระบุไว้ในข้อ 2.2, 2.3 และ 2.4

3.2 ทำให้ทรัพย์สินของหลวงหรือของผู้อื่นเสียหายโดยประมาท

3.3 กระทำการให้เกิดเหตุขัดขวางการงานของผู้ต้องชังอื่นโดยประมาท

4. ลดชั้น พึงกระทำในกรณีต่อไปนี้

4.1 กระทำให้เกิดเหตุตามข้อ 3.1 โดยเจตนาแต่ไม่เกิดผลร้ายแรง

4.2 กระด้างกระเดื่องต่อคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งต่ำกว่าพัศดีลงมา

4.3 การก่อวิวาทขึ้นกับผู้ต้องชังอื่น แต่ไม่ถึงมีเหตุร้ายแรง

4.4 เล่นการพนัน

4.5 ดื่มสุรา สูบกัญชา ฝิ่น หรือเสพยาของเมาอื่น ๆ

4.6 คำสั่งของต้องห้าม

5. ลดรางวัล กระทำในกรณีดังต่อไปนี้

- 5.1 ทำให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย
- 5.2 ก่อการวิวาทกับผู้อื่นในขณะทำงาน
- 5.3 ละทิ้งหรือเพิกเฉยต่อการทำงานอันเป็นหน้าที่

การลดรางวัลจะเป็นไปตามส่วนของความผิด และหากเป็นกรณีที่กระทำโดยจงใจ

จนทำให้ความเสียหายเกิดขึ้นจะถูกงดรางวัล

6. ชังเดี่ยว กระทำในกรณีดังต่อไปนี้

- 6.1 กระด้างกระเดื่องต่อเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชา เรือนจาตั้งแต่ชั้นทัศน

ชั้นใบ

- 6.2 วิวาทกับผู้ต้องขังอื่นตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป
- 6.3 เป็นเจ้ามือเล่นการพนัน หรือสมคบกับผู้ต้องขังอื่นเล่นการพนันตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป
- 6.4 ดื่มสุรา สูบกัญชา ฝิ่น หรือเสพของเมาอย่างอื่นตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป
- 6.5 มีของต้องห้ามมาจากพวกที่เป็นเครื่องมืออุปกรณ์การหลบหนี
- 6.6 คำสั่งของต้องห้าม

7. ชังห้องมืด กระทำต่อเมื่อ

- 7.1 ก่อการวิวาทกับผู้ต้องขังอื่นเนื่อง ๆ
- 7.2 พยายามหรือทำร้ายร่างกายเจ้าพนักงาน
- 7.3 ก่อการรบกวนแต่ไม่ร้ายแรง
- 7.4 จงใจหลีกเลี่ยงการทำงาน
- 7.5 จงใจขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา
- 7.6 พยายามหลบหนี

8. เมียน ฟังกระทำในกรณีดังต่อไปนี้

- 8.1 สมคบผู้อื่นก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้น
- 8.2 พยายามทำร้ายเจ้าพนักงาน
- 8.3 พยายามหลบหนี
- 8.4 ทัศนคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งหน้า
- 8.5 จงใจก่อความเสียหายให้แก่ผู้อื่น หรือกิจกรรมทางเรือนจำและได้เกิดความ

เสียหายขึ้น

ในกรณีที่มีการกระทำผิดวินัยในกรณีอื่นนอกจากนี้ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำมีอำนาจในการพิจารณาตามแต่จะเห็นสมควร และหากความผิดที่ผู้ต้องขังได้กระทำความผิดไปจะต้องได้รับโทษหลายสถานนั้น ห้ามลงโทษสำหรับความผิดนั้นเกินกว่า 3 สถาน

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการรักษาระเบียบวินัยของเรือนจำโดยวิธีการบังคับ ซึ่งหากผู้ต้องขังฝ่าฝืนก็จะต้องได้รับโทษตามความหนักเบาของการกระทำผิด แต่ยังมีวิธีการรักษาระเบียบวินัยอีกอย่างหนึ่ง โดยมีหลักการให้บำเหน็จรางวัลแก่ผู้ประพฤติดี ซึ่งใช้ควบคู่กับการลงโทษ เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ต้องขังพยายามประพฤติตนอยู่ในกรอบของระเบียบ ได้แก่

1. การเลื่อนชั้นของผู้ต้องขัง

ชั้นของผู้ต้องขังเป็นมาตรการทางทัณฑวิทยาอย่างหนึ่งที่กรมราชทัณฑ์นำมาใช้เป็นการจูงใจให้ผู้ต้องขังกลับมาประพฤติตนเป็นพลเมืองดี เพราะชั้นเป็นมาตรฐานกลางในการพิจารณาให้ความดีความชอบแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ คนที่มีความประพฤติดีจะได้รับการเลื่อนชั้นสูงขึ้นได้รับประโยชน์ดีกว่าผู้ที่อยู่ชั้นต่ำผู้ต้องขังแบ่งออกเป็น 6 ชั้น ได้แก่ ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี ชั้นกลาง ชั้นเลว และชั้นเลวมาก สำหรับผู้ต้องขังที่เข้ามาใหม่จะถูกจัดให้อยู่ในชั้นกลาง จนกว่าจะมีการเลื่อนหรือลดชั้น เว้นแต่เคยต้องโทษมาแล้วมาต้องโทษจากคราวนี้อีกภายใน 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษคราวก่อนและความผิดทั้งสองคราวนั้นมิใช่ความผิดฐานลหุโทษหรือประมาทให้อยู่ในชั้นเลว

เมื่อได้จัดชั้นผู้ต้องขังให้อยู่ในชั้นกลางหรือชั้นเลวดังกล่าวแล้ว ต่อไปก็เป็นเรื่องที่จะพิจารณาเลื่อนชั้นขึ้น หรือลดชั้นลง แล้วแต่ความชอบหรือความผิด ถ้าทำดีก็จะได้เลื่อนชั้นขึ้น ถ้าทำชั่วก็จะถูกลดชั้นลงไป การเลื่อนชั้นผู้ต้องขังมีอยู่ 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 เรียกว่า การเลื่อนชั้นนานเวลาปกติ ซึ่งมีการพิจารณาปีละ 2 ครั้ง คือสิ้นเดือนมิถุนายนครั้งหนึ่งและสิ้นเดือนธันวาคมอีกครั้งหนึ่ง การเลื่อนชั้นในกรณีปกตินี้ จะต้องมีคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาความประพฤติและหน้าที่การทำงานของนักโทษเป็นราย ๆ ไป ถ้าผู้ใดมีคุณสมบัติเหมาะสม ควรได้รับการเลื่อนชั้น ก็จะได้เสนอผู้บัญชาการเรือนจำมีคำสั่งเลื่อนชั้นให้ ถ้าผู้ใดมีความประพฤติและหน้าที่การทำงานยังไม่ถึงขนาดก็จะต้องรอดูความประพฤติ หน้าที่การทำงานต่อไปก่อน ส่วนอีกวิธีหนึ่งเรียกว่าการเลื่อนชั้นในกรณีพิเศษ หมายถึง กรณีที่นักโทษได้กระทำคุณงามความดีเป็นกรณีพิเศษ เช่น ช่วยเหลือเจ้าพนักงานป้องกัน การหลบหนีออกจากเรือนจำหรือได้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานให้รอดพ้นจากการถูกทรมานจากผู้ต้องขัง เป็นต้น การเลื่อนชั้นประเภทนี้จะเลื่อนก่อนกำหนดเวลาหรือเลื่อนข้ามชั้นก็ได้แต่จะต้องได้รับอนุมัติ

จากอธิบดีกรมราชทัณฑ์เสียก่อน

ในแต่ละชั้นของผู้ต้องขังจะได้รับสิทธิในการรับวันลดโทษลดหลั่นกันไปตามลำดับ ผู้ต้องขังที่อยู่ชั้นเยี่ยมจะได้รับวันลดโทษเดือนละ 5 วัน ชั้นดีมาก ลดโทษเดือนละ 4 วัน ชั้นดี 3 วัน ชั้นกลาง 2 วัน ส่วนชั้นเลวและชั้นเลวมากจะไม่ได้รับวันลดโทษเลย อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขังชั้นใดก็ตาม ชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละคนจะไม่มี ความแตกต่างกันนัก จะมีผลต่อการปล่อยตัวออกมาจากเรือนจำช้าหรือเร็ว ซึ่งผู้ต้องขังทุกคนถือว่าเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญมาก

2. การตั้งให้มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน โดยจะทำการแต่งตั้งจากผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี คือ ได้รับการเลื่อนชั้นเป็นผู้ต้องขังชั้นเยี่ยมแล้ว เพื่อคอยเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าพนักงาน คอยสอดส่องดูแลความประพฤติผู้ต้องขังด้วยกัน

3. พักการลงโทษ เป็นการพิจารณาปล่อยผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีมีความอดสาหัส ก้าวหน้าในการศึกษาอบรม หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ ออกไปก่อนครบกำหนดโทษ จากคุกตามคำพิพากษาโดยกำหนดเงื่อนไขให้กระทำการหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง โดยมีเจ้าพนักงานคอยติดตามสอดส่องดูแลความประพฤติ หากกระทำผิดเงื่อนไข ก็จะถูกจับกลับเข้ามารับโทษในเรือนจำอีกโดยไม่ต้องมีหมายจับแต่อย่างใด

ผู้ต้องขังที่จะได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ จะต้องเป็นผู้ต้องขังเด็ดขาดชั้นดีขึ้นไปและ ผู้ต้องขังชั้นดีจะต้องเหลือโทษอยู่ไม่เกิน 1 ใน 5 ของกำหนดโทษ ชั้นดีมาก ไม่เกิน 1 ใน 4 และ ชั้นเยี่ยมไม่เกิน 1 ใน 3 การพักการลงโทษนี้ สำหรับเรือนจำกลางจะต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการที่กรมราชทัณฑ์ตั้งขึ้น และได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้ต้องขังที่จะได้รับการพักการลงโทษจะต้องมีหลักฐานที่อยู่แน่นอน มีผู้รับรองให้ความอุปการะในระหว่างการพักการลงโทษ การพักการลงโทษมีผลดีแก่การราชทัณฑ์ เพราะทำให้ผู้ต้องขังประพฤติตนดี ตั้งใจศึกษาอบรม ทั้งในด้านวิชาสามัญ ศีลธรรม การปฏิบัติตัวและความประพฤติ ทั้งนี้เพราะหวังผลในด้านการพักการลงโทษ นับว่าเป็นผลดีแก่การปกครองเรือนจำและประหยัดค่าใช้จ่ายได้ส่วนหนึ่งด้วย

2.2.3 การเยี่ยมญาติ

การเยี่ยมญาติ ทางเรือนจำได้จัดขึ้นเพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสได้พบปะญาติพี่น้องของตนเอง เป็นการช่วยลดความกดดันและทำให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกว่าชีวิตภายในเรือนจำไม่แตกต่างจากสังคมภายนอกมากนัก ทำให้รู้สึกว่าตนเองยังไม่ถูกตัดขาดจากสังคมภายนอก เป็นการเพิ่ม

ความคาดหวังในอนาคตและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้ต้องขัง สำหรับเรือนจำกลางแห่งที่ผู้วิจัยเลือกทำ การศึกษานี้ได้จัดการเยี่ยมญาติไว้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยในวันและเวลาราชการดังนี้.-

วันจันทร์ - สำหรับผู้ต้องขัง แคน 5 และแคน 1

วันอังคาร - สำหรับผู้ต้องขัง แคน 4

วันพุธ - สำหรับผู้ต้องขัง แคน 3

วันพฤหัสบดี - สำหรับผู้ต้องขัง แคน 2

วันศุกร์ - สำหรับผู้ต้องขัง แคน 6

ส่วนผู้ต้องขังในแคน 7-12 ทางเรือนจำจะจัดให้คละเคล้าไปกับแคน 1-6 ในวันต่าง ๆ ตามความเหมาะสม โดยในการเยี่ยมของญาติ ทางเรือนจำได้จัดสถานที่เยี่ยมญาติไว้สำหรับผู้ต้องขัง ของผู้ต้องขังบางคนที่มาจากต่างจังหวัด เดินทางมาเยี่ยมญาติของตนซึ่งถูกคุมขังอยู่ และไม่ทราบ กำหนดการเยี่ยมในแต่ละแคนหรือกรณีผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแคนหรือย้ายแคน ทางเรือนจำจึง กำหนดให้ว่าหากญาติของผู้ต้องขังที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมาเยี่ยมผู้ต้องขัง มีหลักฐานเป็นบัตร ประชากรตัวประชาชนซึ่งออกให้โดยที่ว่าการอำเภอต่างจังหวัด สามารถเยี่ยมผู้ต้องขังได้ทุกคนไม่ จำกัดเฉพาะวันที่กำหนดตามแคนเท่านั้น

2.2.4 ประเภทของผู้ต้องขังที่ไม่เป็นทางการ : รูปแบบของความสัมพันธ์

ในประเทศไทย นที จิตสง่า (2529) ได้ทำการศึกษาประเภทของผู้ต้องขังโดยยึด เอาแบบพฤติกรรมมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของผู้ต้องขัง โดยศึกษาจากวิถีชีวิต การปฏิบัติ ภายใต้อาณัติเรือนจำ ความสัมพันธ์กับผู้ต้องขังอื่น และเจ้าหน้าที่ ตลอดจนโลกทัศน์ และค่านิยมของ ผู้ต้องขังแต่ละประเภท แบ่งออกได้เป็น 11 ประเภท ได้แก่.-

1. ผู้ต้องขังประเภทพวกเก่าคู่ก เป็นผู้ต้องขังที่อยู่เรือนจำมาเป็นเวลานานเสมือนว่า เรือนจำเป็นบ้านของตนเอง ส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยาเสพติด มีความชินชาต่อ การถูกจองจำในเรือนจำ วนเวียนเข้าออกอยู่เสมอ ทักษะการระเบียบของเรือนจำอยู่เสมอ ชินชา ต่อการถูกลงโทษ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะไม่ชอบพวกนี้เพราะถือว่าเป็นพวกคือด้าน บางครั้งแกล้งโง่ แกล้งป่วยเพื่อไม่ต้องทำงาน ไม่ชอบทำงานแต่ชอบการก่อการวิวาท จับกลุ่มนิรหาเจ้าหน้าที่ แสวง หาพรรคพวกที่มีคดีคล้ายกันทำผิดระเบียบของเรือนจำ หรือแสดงพฤติกรรมที่ผู้ต้องขังอื่น ๆ ไม่กล้า ทำ เพื่อแสดงว่าตนเองนั้น "เก่า" พวกเก่าคู่กจะพ้นโทษออกจากเรือนจำไปนานก็จะกลับเข้ามา อีก โดยถือคู่กเสมือนเป็นบ้านของเขา

2. ผู้ต้องขังประเภทพวกราชาใหญ่ หมายถึงผู้ต้องขังที่มีเส้นใหญ่หรือมีความสนิทสนมชิดชอบกับเจ้าหน้าที่หรือได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่ชั้นสูงหรือมีคนฝาก ขาใหญ่ทั้งหลาย พวกแรกเป็นพวกเด็กฝาก คือได้รับการฝากฝังจากผู้ใหญ่หรือนักการเมืองทำให้ได้รับความสะดวกในเรือนจำ หรือเป็นพวกที่เคยรู้จักกับเจ้าพนักงานมาก่อน พวกที่สองเป็นพวกที่มีเงิน เช่น คดีเชิด คดีแชร์ พวกนี้จะฝากตัวเองกับเจ้าหน้าที่โดยทำความรู้จักคุ้นเคยและให้ความสะดวกกับเจ้าหน้าที่ โดยแลกเปลี่ยนกับความสะดวกของตนในเรือนจำ พวกสุดท้ายคือพวกผู้ต้องขังที่เจ้าหน้าที่ที่คิดว่า เป็นคนของตนเพื่อใช้งาน เช่น ให้เป็นผู้ช่วยเหลือหรือเป็นสายหรือทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ แทนเจ้าหน้าที่ พวกสุดท้ายนี้ปกติจะเป็นผู้ที่ฉลาดและรู้จักประจบเจ้าหน้าที่โดยชอบการแสดงผลงานของตนให้เห็น เพื่อผลประโยชน์ของตนในการได้อยู่สบาย

ปกติพวกราชาใหญ่จะเป็นพวกที่ชอบคุยว่าตนได้รับความสะดวกหลายประการ ซึ่งเรียกว่าเป็นการพ่นปรนมากกว่าผู้ต้องขังอื่น เช่น กินอาหารที่หลัง ชั้นเรือนนอนที่หลัง อาจถูกตัดเป็นยอดลอยไม่ต้องทำงานหรือละเลยที่จะปฏิบัติตามกฎของเรือนจำอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรงนัก พวกนี้เป็นพวกที่คิดว่าตนมีเส้นใหญ่จึงมักจะไม่เกรงกลัวเจ้าหน้าที่และหาความหนักใจที่เจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อย ท้าท้าให้เจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยมักไม่ชอบพวกราชาใหญ่ เพราะเห็นว่าพวกราชาใหญ่จะบงกช่อกเล็กเลื่องงาน ชอบสบาย ชอบสร้างอิทธิพลเหนือผู้ต้องขังอื่น ๆ โดยอ้างเจ้าพนักงาน ตีสันทเจ้าหน้าที่ในระยะแรกแล้วใช้เป็นเครื่องมือระยะหลัง พวกผู้ต้องขังเองส่วนใหญ่มักไม่ชอบพวกราชาใหญ่เพราะชอบแบ่ง ช่มชู้ตนอย่างไร พวกราชาใหญ่มักจะดูเหมือนมีอิทธิพล แต่ไม่ชอบใช้อิทธิพลไปในทางแสวงหากิจการที่ผิดกฎหมายในเรือนจำเหมือน "พวกอิทธิพล" ขาใหญ่เพียงแต่ต้องการความสบายส่วนตัวเท่านั้น โดยปกติในเรือนจำหนึ่ง ๆ จะมีพวกราชาใหญ่มาก แต่ก็เป็นที่เด่นชัดซึ่งผู้ต้องขังทั้งหลายจะทราบกันดีว่าใครอยู่บ้านไหนบ้าง พวกราชาใหญ่จะอยู่ในเรือนจำแบบฆ่าเวลาทั้งหมดไปวัน ๆ จนกว่าจะถึงวันออก

3. ผู้ต้องขังประเภทพวกเบาปัญญา สามารถดูได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกและเป็นที่ยอมรับกันในเรือนจำ ส่วนใหญ่จะเป็นพวกยากจนและไม่ได้รับการศึกษามาก่อน อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้หรือมีการศึกษาน้อย ปัญญาทึบ ส่วนใหญ่เข้ามาในคดีโทษไม่สูง มักจะถูกผู้ต้องขังอื่นหลอกหรือตกเป็นเครื่องมือของผู้ต้องขังอื่น ๆ เสมอ หากทุกอย่างโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อย่างไรก็ตามในการทำงานให้กับทางเรือนจำพวกนี้จะขยันมาก แม้ส่วนใหญ่จะเป็นงานใช้แรงงานมากกว่าใช้ฝีมือ จนเป็นที่พอใจของเจ้าหน้าที่ โดยปกติเจ้าหน้าที่จะให้ความสงสารพวกนี้เพราะไม่มีปัญหาในการ

ปกครองและมักจะถูกผู้ต้องขังอื่นหลอก เป็นพวกหูเบาไม่มีความคิดของตัวเอง ชอบมีนายหรือลูกที่
 อยากรักก็ตามพวกนี้คบหาอยู่กับอิทธิพลของผู้ต้องขังอื่น ๆ ก็จะเป็นภัยต่อเรือนจำ เช่นกัน พวกเขา
 ปัญญาจะอยู่ในเรือนจำแบบเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการฝึกวิชาชีพและการศึกษาผู้ใหญ่ของเรือนจำ
 แต่บางส่วนก็อยู่แบบฆ่าเวลา

พวกเขาปัญญาจะไม่มีปัญหาในการใช้ชีวิตในเรือนจำเท่าใด เพราะสามารถปรับตัวได้
 คิดว่าอยู่ในเรือนจำมีข้าวกินมีที่นอน เจ็บป่วยมีคนรักษา ไม่มีความเดือดร้อน การที่ต้องมาติดคุกก็
 นึกเสียว่าเนื่องมาจากกรรมเก่า แม้หลายคนจะถูกเพื่อนหลอกให้ทำผิดก็ตาม

พวกเขาปัญญาจะยอมทำงานรับใช้เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังที่เป็นลูกพี่แต่การรับใช้ของพวกเขา
 เขาปัญญาจะแตกต่างไปจากพวกแท้ๆที่เป็นการรับใช้แบบมีค่าตอบแทน การรับใช้ของพวกเขา
 ปัญญาเป็นเพราะถูกหลอกหรือทำเพราะความเกรงใจโดยไม่ได้มีค่าตอบแทน

4. ผู้ต้องขังประเภทพวกเพี้ยน หมายถึงผู้ต้องขังที่มีจิตใจไม่สมบูรณ์รอบ เช่น เป็นพวก
 โรคจิตหรือโรคประสาทโดยมักแสดงพฤติกรรมที่เพี้ยน ๆ ออกมาให้ผู้ต้องขังอื่น หรือ เจ้าหน้าที่
 เห็นอยู่เสมอ แม้ในแต่ละเรือนจำจะมีพวกเพี้ยนอยู่ไม่มากแต่พวกเพี้ยนก็จะมีอยู่แทบทุกเรือนจำและ
 ในบรรดาผู้ต้องขังด้วยกันเองหรือเจ้าหน้าที่ที่ทราบว่าผู้ต้องขังคนใดจัดอยู่ในประเภทนี้ โดยปกติ
 ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะไม่ยุ่งหรือคบหาสมาคมกับพวกเพี้ยน นอกเสียจากบางคนที่ชอบแหย่หรือล้อเลียน
 เพื่อความตลกขบขัน เจ้าหน้าที่เองก็ต้องยุ่งยากกับพวกเพี้ยนพอสมควร โดยเฉพาะที่มีอาการหนัก
 ก็จะเป็นภาระมากขึ้น บางครั้งถึงกับจำต้องแยกขังเดี่ยว หรือดำเนินการให้ได้รับการรักษาตาม
 ชั้นตอนต่อไป

พวกเพี้ยนนี้อาจจะเพี้ยนมาก่อนเข้าเรือนจำหรืออาจจะเพี้ยนภายหลังจากที่เข้าเรือนจำ
 แล้วแต่ไม่ว่าในกรณีใด พวกเพี้ยนจะไม่มีวันที่จะออกจากเรือนจำไปโดยปลอดภัยจากอาการเพี้ยน
 ของพวกเขาได้

5. ผู้ต้องขังประเภทพวกหัวหมอ ผู้ต้องขังพวกนี้เป็นพวกที่มีการศึกษาดี หรืออาจเคยรับ
 ราชการมาก่อนหรือไม่ก็เป็นพวกที่เคยติดคุกมาหลายครั้งจนรู้เรื่องเรือนจำดีและเป็นผู้ที่มีความรู้
 หรือพอจะมีความรู้ในเรื่องกฎหมาย มีทักษะในการพูดและการเขียน มักจะเป็นพวกที่คอยให้คำ
 ปรีกษาแนะนำผู้ต้องขังอื่น ๆ โดยทำตัวเป็นหน่วยความประจําเรือนจำ มีอาชีพที่สำคัญในเรือนจำ
 ก็คือการรับจ้างเขียนคำอุทธรณ์ ฎีกา เกี่ยวกับคดีและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับคดีและลู่ทางต่าง ๆ

พวกหัวหมอมักคิดว่าผู้ต้องขังมีสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองในฐานะของความเป็นมนุษย์เช่นกัน

แม้ว่าจะเสียสิทธิในเสรีภาพไป ดังนั้นบ่อยครั้งที่การแนะนำของพวกหัวหมอได้ขยายขอบเขตมากกว่าการแนะนำโดยทั่วไป และถูกมองโดยเจ้าหน้าที่ว่าเป็นการยุยงส่งเสริมให้ผู้ต้องขังอื่น ๆ ร้องเรียนเกี่ยวกับสวัสดิการของเรือนจำ เช่น านเรื่องอาหารการกินหรือที่อยู่อาศัยหรือร้องเรียนเกี่ยวกับระเบียบเรือนจำต่าง ๆ ดังนั้นพวกหัวหมอจึงมักเป็นพวกที่เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่ชอบหน้า เพราะถือว่าเป็นตัวก่อความยุ่งยากให้กับเรือนจำ หัวหมอจึงเป็นพวกที่อยู่ตรงข้ามกับเจ้าหน้าที่เรือนจำ ทั้งเจ้าหน้าที่ระดับสูงและระดับผู้น้อย อย่างไรก็ตามพวกหัวหมอจะไม่แสดงตัวอย่างเปิดเผยในการต่อต้านเรือนจำ แต่จะใช้วิธีการแนะนำสั่งสอนผู้ต้องขังอื่น ๆ นอกจากนี้จะยุยงพวกเกาคูกาให้ร่วมกันต่อต้านหรือประท้วงระเบียบต่าง ๆ

6. ผู้ต้องขังประเภทพวกอิทธิพล ผู้ต้องขังพวกนี้เคยเป็นพวกผู้มีอิทธิพลมาก่อนและมาต้องคดีภายหลัง ส่วนมากจะเป็นคดีเกี่ยวกับการค้าของเถื่อน คดีจัดหาหญิง และคดีห่วยเถื่อน เป็นต้น พวกนี้มักชอบหาตัวเป็นผู้มีอำนาจ คอยสะสมพรรคพวก และลูกน้องในเรือนจำ โดยทั่วไปพวกนี้จะมีเงินที่ใช้หาว่าลูกน้องและมีความเป็นนักเลงอยู่ในตัว แต่ภายนอกมักจะแสดงตนว่าเป็นผู้ประพฤติตนเรียบร้อย ไม่มีปัญหาใคร แต่ความจริงมีเล่ห์เหลี่ยมมากและชอบอยู่เบื้องหลังการกระทำผิดต่าง ๆ ในเรือนจำ โดยมีลูกน้องเป็นคนปฏิบัติกร เช่น ตั้งพรรคพวกขายของราคาแพงในร้านค้าส่งเตราะห้ของเรือนจำเพื่อขายให้กับผู้ต้องขังหน้าใหม่ซึ่งไม่รู้ราคาจริงนอกจากนี้พวกนี้สามารถมีเงินได้จากการลักลอบค้าของผิดกฎหมายในเรือนจำ เช่น การค้ายาเสพติด หรือการเป็นเจ้าของบ่อนการพนัน อย่างไรก็ตามแม้เรือนจำจะพยายามปราบปรามกิจกรรมเหล่านี้อยู่ตลอดเวลาพวกนี้มักหลุดรอดการจับกุมของเจ้าหน้าที่เพราะส่วนใหญ่จะใช้ลูกน้องดำเนินการ ส่วนตนเองอยู่เบื้องหลัง การอยู่ในเรือนจำของพวกอิทธิพลเป็นการอยู่แบบชั่วคราวเพื่อรอวันออกไปประพฤติปฏิบัติ เช่น เดิมกับที่อยู่นอกเรือนจำ

แม้พวกอิทธิพลจะมีพวกมากในขณะที่อยู่ภายนอกและส่วนใหญ่จะได้รับการฝากมาแต่พวกอิทธิพลก็ไม่มาที่พวกขาใหญ่ เพราะพวกอิทธิพลไม่เข้ามาอยู่ข้างเดียวกับเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้พวกขาใหญ่ก็ไม่ทำสิ่งผิดกฎระเบียบของเรือนจำยกเว้นเรื่องที่ทำให้เกิดความสะอวสสบายต่อคนเท่านั้น แต่พวกอิทธิพลมักใช้ลูกน้องทำกิจการตลาดมืดหรืออยู่เบื้องหลังการกระทำผิดต่าง ๆ ลูกน้องของพวกอิทธิพลมีหลายพวกที่เงินที่เอาได้ตั้งแต่พวกขี้ยา พวกเกาคูก พวกเบาปัญญา พวกแท๊กซี่ และบางครั้งก็พยายามที่จะครอบงำเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยให้หลงผิด

เจ้าหน้าที่งานโดยทั่วไปไม่ชอบพวกอิทธิพล เพราะก่อให้เกิดปัญหาในการปกครองของ

เรือนจา ช้างชอบถูกเจ้าหน้าที่ยื่นผู้น้อยและเอาอาณาเงิน และผู้ต้องขังอื่น ๆ ที่เป็นพวกมาเป็นเครื่องต่อรองกับเจ้าพนักงานโดยเฉพาะเรือนจาเล็ก ๆ หรือในต่างจังหวัดที่พวกอิทธิพลมีอิทธิพลอยู่

7. ผู้ต้องขังประเภทพวกแท้ก็ พวกแท้ก็จะเป็นพวกผู้ต้องขังที่ถูกญาติติดขาด ทำให้ขาดแคลนเงินทองมาใช้สอยในเรือนจา พวกนี้จึงพยายามเอาตัวรอดโดยหันไปใช้ชีวิตแท้ก็ โดยการรับจ้างพวกผู้ต้องขังที่มีเงิน แท้ก็ก็จะยอมทำทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการไปซื้อของ ชักผ้า นวดทำงานให้ได้ยอด ครุหม้อหรือเป็นม้าเร็ว งานที่ที่มีของต้องห้ามเข้าในเรือนจาจะนำข่าวไปบอกคนอื่น ๆ แท้ก็บางคนก็ว่างกายกายา จะรับจ้างตีหัวผู้ต้องขังอื่น ๆ เรียกว่า "ซามูไร" แท้ก็ก็จะอยู่อย่าง เป็นอิสระกระจัดกระจายกัน ไม่รวมกลุ่มและไม่ขึ้นต่อใครแต่จะทำงานให้กับคนที่มีเงินจ้าง แท้ก็จึงใช้ชีวิตในเรือนจาโดยการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เช่นกัน แต่ไม่เก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากทางฝ่ายเรือนจากลับเป็นเก็บเกี่ยวจากผู้ต้องขังด้วยกันเอง แท้ก็บางคนอยู่เรือนจาเหมือนอยู่บ้านเพราะเข้ามาหลายครั้ง และบางคนก็ใช้เวลาด้วยการเล่นการพนัน ซึ่งได้มาจากการรับจ้างของตน

พื้นเพของพวกแท้ก็ เป็นพวกที่ฐานะยากจนไม่เคยมีอิทธิพลภายนอกเรือนจามาก่อน ส่วนใหญ่มักจะทำผิดคดียาเสพติดและคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน โดยเฉพาะลักทรัพย์ พวกแท้ก็จะเป็นพวกหัวอ่อนที่พร้อมไปรับใช้ทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังอื่นเพื่อความอยู่รอดของตนเอง งานที่ชนะของเจ้าหน้าที่ พวกนี้เป็นพวกที่ปกครองง่ายและเชื่อสัตย์ต่อผู้มีพระคุณ คั้นรนเพื่อเอาตัวรอดในเรือนจาโดยการรับใช้ผู้อื่น ผู้ต้องขังอื่น ๆ ก็ชอบพวกแท้ก็ เพราะไม่เป็นพิษเป็นภัยและยังทาดหน้าให้เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนผู้ต้องขัง

8. ผู้ต้องขังประเภทพวกขี้ยา เป็นพวกผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติดซึ่งอาจจะเข้ามาเรือนจาในคดียาเสพติดหรือในคดีอื่น ๆ เช่น ลักทรัพย์ก็ได้ พวกขี้ยาจะเป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่ชอบรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่ม มักจะมีจุดนัดพบในเรือนจาที่ทำการกิจกรรมร่วมกัน ความเป็นอยู่ของพวกนี้สกปรก ไม่มีระเบียบ พื้นเพ เป็นเด็กจากสลัมและครอบครัวแตกแยกเป็นส่วนใหญ่ แต่บางส่วนก็มาจากครอบครัวฐานะดี พวกนี้วนเวียนอยู่ในเรือนจาหลายครั้ง แต่ละครั้งที่กลับเข้ามามักอ้างว่า "เสียเพื่อนไม่ได้" งานอดิเรกอยู่ในเรือนจาจะหลบซ่อนไม้กล้ำสู้หน้าเจ้าหน้าที่ เพราะมักจะก่อเรื่องวุ่นวาย เช่น ลักขโมยของของผู้ต้องขังอื่นอยู่เสมอ หรือไม่ก็หาทางเสพยาเสพติดอยู่ตลอดเวลา โดยขี้ยาจะพยายามหาขายเสพติดจากนอกเรือนจาเข้ามาด้วยวิธีทางต่าง ๆ หรือไม่ก็คอย

รับซื้อจากกลุ่มของพวกอิทธิพล หากไม่สามารถหาขาย เสพติดจากภายนอกได้เนื่องจากเรือนจำ
ปราบปรามอย่างหนัก ก็จะหาหินเนื้อร้านในโรงงานแทน หรือถ้าไม่ได้จริง ๆ ก็ขายทัมใจ

สำหรับพวกขี้ยาแล้ว เรือนจำคือบ้านของเขา การอยู่ในเรือนจำจึงเหมือนเป็นการอยู่
บ้านแต่เป็นการอยู่อย่างไร้จุดหมายไปวัน ๆ เท่านั้นเอง แต่ก็เป็นที่พวกเขาพอใจเพราะพวก
เขาไว้ญาติขาดมิตรอยู่แล้ว การกลับไปอยู่บ้านมันจะพบกับความเอือมระอาของญาติพี่น้อง ผู้อยู่
กับเพื่อนเรือนจำไม่ได้ และยังไม่ต้องทรมานหากินเพราะมีข้าวกินฟรีอีกด้วย นอกจากนี้การมา
อยู่ในเรือนจำก็เป็นการตีที่เข้ามา "บารุงร่างกาย" หรือ "พักฟื้น" ชั่วคราวเพื่อกลับออกไปเสพ
อีก พวกขี้ยาไม่มีทัศนคติที่ดีต่อเรือนจำและเจ้าหน้าที่ชอบสร้างวิมานในอากาศ พวกขี้ยาจะ
พยายามหาโอกาสตีสนิทกับเจ้าหน้าที่หรือเข้ามารับใช้เจ้าหน้าที่เพื่อให้เจ้าหน้าที่ไว้ใจ แต่พอเพลอ
ก็จะลักลอบเสพยา บางครั้งตีสนิทเจ้าหน้าที่เพื่อใช้ให้เจ้าหน้าที่เป็นเครื่องมือพวกขี้ยาบางพวก
ชอบใช้ชีวิตแบบเท่ก็คือรับจ้างทั่ว ๆ ไปในเรือนจำ เช่น บีบ นวด ชงน้ำชา เป็นต้น

ในทัศนะของเจ้าหน้าที่เรือนจำแล้ว พวกขี้ยาไม่เป็นที่พอใจเท่าใดนัก เพราะพวกนี้ชอบ
ก่อเรื่องผิดระเบียบเรือนจำอยู่เสมอ และยังเกียจคร้านไม่ชอบทำงานของเรือนจำ ชอบหนีงาน
โดยอ้างว่าป่วยอยู่บ่อยครั้ง ในขณะที่พวกผู้ต้องขังโดยทั่วไปก็ไม่ชอบพวกนี้เช่นกัน เพราะชอบไปลัก
ขโมยของอยู่เป็นประจำ

9. ผู้ต้องขังประเภทพวกพ่อค้า คำว่าพ่อค้าเป็นคำแสลงของคนคุก หมายถึงผู้ต้องขัง
ที่ชอบค้าขายในเรือนจำซึ่งไม่จำเป็นจะต้องมีฐานะดี ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะพ่อค้าเร่มากกว่า
พวกนี้จะไม่สนใจอะไรนอกจากการค้าขายในเรือนจำ การติดคุกของพวกเขาก็คือการใช้เวลา
ว่างให้เกิดประโยชน์ที่สุด ด้วยการหากำไร พวกพ่อค้าอาจจะเป็นพวกอิสระหรือเป็นพวกลูกน้องของ
ซาใหญ่ พื้นเพส่วนใหญ่จะเป็นพวกที่เคยค้าขายมาก่อน พ่อค้าจะรู้จักผู้ต้องขังในเรือนจำมากมาย
เพราะพยายามสร้างมนุษยสัมพันธ์ วิธีการของพ่อค้าก็คือพยายามหาเงินทุนสำรองมารับซื้อของจาก
ร้านค้าส่ง เคราะห์หรือรับของมาจากญาติแล้วขายต่อให้ผู้ต้องขังในราคาเงินผ่อน หรือเงินเชื่อ
แต่ราคาจะสูงกว่าปกติ ในวันหนึ่งพวกค้าจะตระเวนขายขนม บุหรี่ ทัมใจ หรือของใช้อื่น ๆ ให้
ผู้ต้องขังอื่น แต่ที่หากำไรมากที่สุดคือพวกขนมและของกินที่ตนเองเอาไปขายในห้องนอนซึ่งราคาขึ้นเท่าตัว
นอกจากนี้ยังมีบริการรับซื้อเงินปันผลของผู้ต้องขังอีกด้วย

พ่อค้าไม่เป็นที่ชอบต่อการปกครองของเรือนจำเท่าใดนัก เพราะพวกนี้จะไม่ยุ่งกับการค้า
ยาเสพติดหรือของผิดกฎหมายของเรือนจำ เพราะลาพักรายได้จากการค้าขายก็เพียงพอกินอยู่แล้ว

และไม่มีเป็นเป้าสายตาของเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตามบ่อยครั้งพวกพ่อค้าก็ทำให้เกิดเรื่องขึ้นจนได้ เมื่อเกิดทะเลาะกับลูกค้า แต่สำหรับผู้ต้องขังโดยทั่วไปแล้ว พ่อค้าก็คือนายทุนหน้าเลือดที่ชอบเอาเปรียบกินกำไร ดังนั้นพวกพ่อค้าจึงไม่เป็นที่ชื่นชอบของพวกผู้ต้องขังทั่ว ๆ ไป ยกเว้นลูกพี่ของพวกพ่อค้าโดยเฉพาะพวกชาวใหญ่

10. ผู้ต้องขังประเภทพวกน้อง คือผู้ต้องขังที่เป็นกระเทยโดยเพศชายแต่ทำตัวเป็นผู้หญิง และมีเพศสัมพันธ์กับชายด้วยกัน ในเรือนจำมีกระเทยอยู่ 2 ประเภท คือ พวกที่เป็นกระเทยอยู่ก่อนแล้วกับพวกเด็กหนุ่มหน้าตาดีที่มาพบกับพฤติกรรมรักร่วมเพศในเรือนจำ แต่ไม่ว่าจะเป็นประเภทใด พวกนี้จะถูกเรียกว่า "น้อง" พวกนี้จะได้รับการเอาอกเอาใจและได้รับพาสั่งของจากผู้ต้องขังอื่นที่มีรสนิยมทางด้านนี้ ในบางครั้งอาจมีเรื่องทะเลาะแย่งชิงกัน คนที่ชนะก็จะเข้าครอบครองและทำการ "เลี้ยงน้อง" ต่อไปจนผู้ต้องขังอื่นเรียกว่า "ติดเหลือง" พวกที่เลี้ยงน้องอาจมาได้จากผู้ต้องขังแทบทุกประเภท เช่น ชาวใหญ่ อธิพล เก้าคุก พ่อค้า หรือซี่ยา แต่พวกที่เป็นกระเทยจะมีแบบพฤติกรรมพิเศษแยกมาจากพวกอื่น ๆ ที่สามารถพิจารณาแยกแยะได้อย่างไม่ยากนักโดยอาศัยกริยาท่าทางพวกน้อง อาจจะต้องคิดถึงในคดียาเสพติด คดีลักทรัพย์ และคดีทำร้ายร่างกายอันเนื่องมาจากเรื่องซี่ยา

พวกน้องไม่ประสบความสำเร็จมากนักเมื่ออยู่ในเรือนจำเพราะหัวอ่อนเข้ากับเจ้าหน้าที่ได้และปรับตัวเข้ากับชีวิตในเรือนจำได้ การเข้ามาอยู่ในเรือนจำพวกน้องถือว่าเป็นการดีที่ได้มารู้จักเพื่อนใหม่หรือหาคู่รักใหม่ได้ อย่างไรก็ตามพวกน้องจะรู้สึกอึดอัดเมื่อถูกทางเรือนจำพยายามแยกไปจากคู่ของตน พวกน้องบางคนอาจหารายได้จากการมีพฤติกรรมเช่นนี้ บางคนมีความเป็นอยู่ที่ดีเพราะมีแต่คนเอาใจ ได้รับของขวัญของใช้มากมายและยังมีคนเอาใจ ดังนั้นผู้ต้องขังคนใดที่คิดจะเลี้ยงน้องจึงต้องทำงานหนักเพื่อต้องหาเงินมาเลี้ยงน้องด้วย

ในทัศนะของเจ้าหน้าที่พวกนี้ไม่เป็นภัยต่อเจ้าหน้าที่และเรือนจำ ยกเว้นจะเป็นต้นเหตุให้มีการทะเลาะวิวาท พวกนี้จึงรักภักดีต่อเจ้าหน้าที่และไว้ใจได้

11. ผู้ต้องขังประเภทพวกเสือเดียว มีอยู่ 2 ประเภท พวกแรกคือผู้ต้องขังที่มีโทษสูงหรือคดีที่ร้ายแรง เช่น คดีปล้นฆ่า หรือเป็นพวกที่ก่อคดีร้ายแรงของท้องถิ่น พวกนี้จะวางตัวเฉยเฉียบ ๆ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร เสือเดียวพวกนี้เก็บความรู้สึกได้ดีและไม่แสดงออก เป็นที่ยำเกรงของผู้ต้องขังอื่น ไม่มีผู้ต้องขังอื่น ๆ เข้าไปยุ่งด้วย เจ้าหน้าที่งานเองก็พยายามจับตาพวกนี้อยู่ห่าง ๆ เพราะพวกนี้สามารถหนีได้ตลอด 24 ชั่วโมง การอยู่ในเรือนจำของพวกเสือเดียว

เป็นการอยู่เพื่อ "ฆ่าเวลา" และรอวันที่จะออก ไม่ว่าโดยการหลบหนีหรือการได้รับการปลดปล่อย โดยปกติเสือเตี้ยพวกนี้จะหาตัวให้อยู่ในระเบียบวินัยของเรือนจำเป็นอย่างดี โดยทำงานฝึกอาชีพไปเรื่อย ๆ ไม่ยุ่งกับเจ้าหน้าที่และก็ไม่อยากทำให้เจ้าหน้าที่ไปยุ่งกับตน

เสือเตี้ยอีกพวกหนึ่งเป็นพวกผู้ต้องขังในคดีทั่ว ๆ ไป แต่มีพฤติกรรมในตนเองชอบเก็บตัวไม่ยุ่งเกี่ยวหรือสังสรรค์กับใคร ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยประจำตัว ส่วนใหญ่จะเป็นพวกไร้ญาติ และเป็นตาสีตาสามีอาชีพทำไร่ทำนามาก่อน ไม่ชอบที่จะวุ่นวายกับโลกภายนอกเรือนจำแต่อยู่เพื่อ "ฆ่าเวลา" ไปวัน ๆ เพื่อรอวันออกไปทำนองเอง การทำงานของพวกนี้ในเรือนจำจึงเป็นการทำเพื่อฆ่าเวลาด้วย มิได้มุ่งจะเอาประโยชน์นำมากายภาคหน้าแต่ประการใด ในทัศนะของเจ้าหน้าที่เสือเตี้ยพวกหลังนี้ไม่มีปัญหาในการปกครองแต่อย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาของชาวคุก

ศัพท์ หรือ ภาษาที่แตกต่างกันนั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ (perception) ในสิ่ง ๆ เดียวกันในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ความหมายของคำในแต่ละภาษาย่อมสะท้อนถึงประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป และขึ้นอยู่กับว่าผู้พูดใช้คำพูดนั้นให้หมายถึงอะไร จากการศึกษาที่ผู้วิจัยได้รวบรวมศัพท์ ภาษา ที่มี ความหมายเฉพาะในสังคม เรือนจำที่แตกต่างไปจากสังคมภายนอก ดังนี้.-

นักโทษเด็ดขาด	หมายถึง	ผู้ต้องขังที่ถูกศาลพิพากษาจำคุกถึงที่สุด ไม่มีการอุทธรณ์หรือฎีกาแต่อย่างใด หรือผู้ที่ถูกศาลชั้นสูงได้พิพากษาถึงที่สุดแล้ว
ผู้ต้องขัง	หมายถึง	นักโทษเด็ดขาด รวมถึงผู้ที่ถูกควบคุมาน เรือนจำ
ป่า, พ่อ	หมายถึง	เจ้าพนักงานซึ่งในสายตาของผู้ต้องขัง เป็นคนที่มีเหตุผล ใจดี ไม่เข้าข้างการลงโทษผู้ต้องขังโดยไม่มีเหตุผล
นาย	หมายถึง	เจ้าพนักงานซึ่งในสายตาของผู้ต้องขังปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเสมือนเป็นเจ้านาย ใช้อำนาจลงโทษผู้ต้องขังรุนแรง โดยไม่มีเหตุผล
ตัว	หมายถึง	เงินสด
ลงบัญชี	หมายถึง	การนำเงินฝากไว้กับเจ้าหน้าที่ โดยมีการลงบันทึกเป็นบัญชีของผู้ต้องขังแต่ละคน เมื่อผู้ต้องขังคนใดต้องการซื้อสินค้าสามารถใช้ได้ไม่เกินวันละ 100 บาท
ตัดบิล	หมายถึง	เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงเงินที่ฝากไว้บัญชีเป็นเงินสด โดยการตัดยอดเงินฝากในบัญชี ซึ่งการปฏิบัติจะต้องถูกหักเงินร้อยละ 20
คูบอง	หมายถึง	การเขียนรายการสิ่งของหรือสินค้าที่ต้องการซื้อของผู้ต้องขังลงในกระดาษ เพื่อนำไปให้เจ้าหน้าที่ไปทำการจัดซื้อสินค้าตามรายการ และหักยอดเงินจากบัญชีของผู้ต้องขังแต่ละคน
ลงขัง	หมายถึง	การที่ผู้ต้องขังลงจากเรือนนอน เพื่อปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายประจำวัน

ตรวจยอด, ตรวจจำนวน	หมายถึง	การนับจำนวนผู้ต้องขังในแต่ละแดน ว่าอยู่ครบตามจำนวนหรือไม่
เร	หมายถึง	ผู้ต้องขังที่ทำหน้าที่เป็น "ม้าเร็ว" หรือ เป็นต้นทางให้กับผู้ต้องขังอื่นที่กำลังกระทำผิดกฎระเบียบของเรือนจำอยู่ หากมีเจ้าพนักงานจะมาคอยแจ้งให้ผู้ต้องขังที่กำลังกระทำผิดอยู่ทราบ เพื่อหยุดการกระทำผิดก่อน "เร" มาจากคำว่า เรดำห์
คูหาผู้	หมายถึง	เรือนจำ
ของ	หมายถึง	ยาเสพติด
ชั้นของ	หมายถึง	การเสพยาเสพติด
ลงแดง	หมายถึง	อาการอยากยาของผู้ที่เสพยาแล้วไม่ได้เสพ
เรือ	หมายถึง	ผู้ต้องขังที่รับจ้างทำหน้าที่ "หัวของ" ส่งให้แก่ผู้ต้องขังที่ต้องการเสพยาเสพติดภายในแดนและตามแดนต่าง ๆ
หมานาย	หมายถึง	ผู้ต้องขังที่ทำตัวเป็นคนรับใช้ของเจ้าพนักงาน คอยแจ้งข่าวการกระทำผิดของผู้ต้องขังให้เจ้าพนักงานทราบ ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ต้องขังทั่วไป
บ้าน	หมายถึง	การรวมตัวกันของผู้ต้องขังเป็น "กลุ่ม" ทั้งนี้เพื่อความอบอุ่น ความปลอดภัย คอยให้ความช่วยเหลือกันเมื่อเกิดปัญหา และเพื่อให้อำนาจต่อรองกับผู้ต้องขังอื่น
เปลี่ยนบรรยากาศ	หมายถึง	การถูกลงโทษด้วยการย้ายแดน เพื่อมิให้มีการสร้างอิทธิพลในแดนนั้น ๆ หรือเป็นการย้ายแดนกรณีผู้ต้องขังเกิดปัญหาในการใช้ชีวิตอยู่ในแดนนั้น ๆ
ไข่เห็บ	หมายถึง	การเตะหรือกระแทกผู้ต้องขังที่กระทำผิดกฎเกณฑ์ระเบียบเรือนจำของเจ้าพนักงาน ด้วยรองเท้าคอมแบทแบบทหารหรือตำรวจ
ซีถึงห์	หมายถึง	การนำสิ่งของผิดระเบียบของทางเรือนจำเข้ามาโดยเจ้าพนักงานเป็นผู้นำเข้ามาเอง

บริการ	หมายถึง	การใช้จ่ายบู้คของผู้ต้องขัง โดยทางเรือนจำได้กำหนดไว้วัน 1 วัน จะใช้จ่ายได้ไม่เกิน 1 บริการ หรือ ปัจจุบันได้กำหนดไว้ 100 บาท/วัน
ชาวหมู่	หมายถึง	ผู้ต้องขังที่มีอิทธิพลในเรือนจำ เจ้าพนักงานให้ความเกรงใจ เป็นที่เกรงกลัวของผู้ต้องขังทั่ว ๆ ไป ไม่ต้องทำงานเหมือนผู้ต้องขังอื่น มีเงินส่วยใช้จ่ายและญาติมาเยี่ยมเยียนเสมอ
น้อง	หมายถึง	ผู้ต้องขังชายที่มีจิตใจและการแสดงออกเป็นหญิง
ผ้า	หมายถึง	ผู้ต้องขังประเภทน้องที่ผ้าตัดแปลงเพศจากชายเป็นหญิงแล้ว
ไม่ผ้า	หมายถึง	ผู้ต้องขังประเภทน้องที่ยังไม่ผ้าตัดแปลงเพศ
1 บาท	หมายถึง	100 บาท
พ่อค้า	หมายถึง	ผู้ต้องขังประเภทที่ทำธุรกิจค้าขายสินค้าให้กับผู้ต้องขังทั่วไปในราคาสูงกว่าปกติ
ลดชั้น, ตัดชั้น	หมายถึง	การลงโทษผู้ต้องขังโดยการลดชั้นของผู้ต้องขังลงจากเดิม ในการที่ผู้ต้องขังนั้นกระทำผิดกฎระเบียบของทางเรือนจำจนมีการรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร และลงโทษเมื่อถึงกำหนดพิจารณาการเลื่อนชั้นประจำปี
วันลดโทษ	หมายถึง	สิทธิประโยชน์ที่ทางเรือนจำกำหนดขึ้นเพื่อจูงใจให้ผู้ต้องขังกระทำความดี ไม่ประพฤติผิดกฎระเบียบของทางเรือนจำ โดยวันลดโทษนี้จะมีความสัมพันธ์กับชั้นของผู้ต้องขัง